

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АДАПТИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

© Безугла Ю. Є., 2015

Досліджено питання формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу. Визначено, що, формуючи конкурентні пріоритети управління підприємством, варто враховувати дві головні закономірності систем: комунікативності й еквіфінальності в поточних і довгостроковому періодах, а також напрями розроблення стратегії розвитку.

Ключові слова: формування, конкурентні пріоритети, адаптивно-орієнтований підхід, закономірності розвитку.

J. E. Bezuhla

Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

ENTERPRISE COMPETITIVE PRIORITIES FORMATION ON THE BASIS OF ADAPTIVE-ORIENTED APPROACH

© Bezuhla J. E., 2015

The enterprise competitive priorities formation on the basis of adaptive-oriented approach is researched. It is discovered that for creating competitive priorities on the basis of adaptive-oriented approach there are needed human resources, the company must have professionally trained and positively motivated employees at its disposal. The success of creating competitive priorities on the basis of adaptive-oriented approach is largely determined by the professional competence of the company's management. Information support involves, in addition to creation and availability of the necessary search systems and databases, a wide dissemination of information about the purposes of creating competitive priorities on the basis of adaptive-oriented approach, the course of implementation, and the results of the stages held.

It is determined that the competitive problems arise due to the lack of adaptive-oriented approaches. Formation of competitive priorities can be considered a basic condition for the release of company's crisis. The choice of options depends on many adaptive-oriented factors: the degree of weight of the company's financial and economic conditions; the conditions of production and human resources of the company and its structural divisions; availability of promising production and competitive investment projects in terms of efficiency of production and marketing; opportunities of settling the relations with creditors and debtors.

The necessity of creating competitive priorities of the company is justified with the aim of developing relevant theoretical, methodological and applied aspects.

There are proposed stages of enterprise competitive priorities formation which serve as a guide in the form of goals for an enterprise, it becomes possible for the enterprise to use adaptive-oriented precious resource that requires constant updating, improving quality, and some types of information require appropriate security.

In the process of research there was improved methodical approach to creating competitive priorities of an enterprise on the basis of adaptive-oriented approach. It was established that adaptation of the enterprise to external changes is a set of forms and methods of enterprise survival in a competitive market environment instability; a component of economic policy of the country providing economic support and regulation, harmonizing competitive relationships and priorities.

Key words: formation, competitive priorities, adaptive-oriented approach, patterns of development.

Постановка проблеми. Зміни останніх років у економіці породили нові поняття й орієнтири в діяльності підприємств: ринок, конкуренція тощо. Зміна “координат” привела до зміщення акцентів на розроблення конкурентних пріоритетів: замість орієнтації на спущений згори план перехід до керування активами. Докорінно змінилася інтенсивність і форма зовнішнього впливу на діяльність підприємства. Виникли нові зовнішні стимули, зокрема інтереси власника. Значно розширилося поле вибору в підприємства й можливості розвитку своєї адаптивно-орієнтованої діяльності, ускладнення її структури, виявлення нових, прибутковіших сфер функціонування. У ринкових умовах підприємство змушене швидко знаходити нові конкурентні рішення для критичних адаптовано-орієнтованих ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом на вивчення питання організаційно-методичного забезпечення конкурентних пріоритетів та адаптивно-орієнтованих переваг підприємств, все більшу увагу звертають вчені, серед яких Г. Азоев [1], В. Аніщенко [2], О. Ареф’єва [3], Г. Аубакирова [4], Т. Бауліна [5], Г. Бушмелева [6], І. Лифиц [8], Ю. Рязанцев [9], Р. Фатхутдінов [10] та інші. Незважаючи на значну кількість наукових праць, теоретичні, методичні та прикладні аспекти цього питання залишаються недостатньо дослідженими і потребують ґрунтовнішого вивчення.

Метою дослідження є удосконалення питань формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу.

Постановка цілей. Дослідження теоретичних, методичних та прикладних аспектів питань формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу зумовлює постановку таких цілей:

- обґрунтувати необхідність формування конкурентних пріоритетів підприємства;
- запропонувати етапи формування конкурентних пріоритетів підприємства;
- удосконалити методичний підхід до формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу;
- надати висновки та рекомендації.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення позитивних результатів на підприємстві необхідна активізація його внутрішніх конкурентних можливостей, істотна зміна стратегії, реорганізація й створення ефективної системи конкурентних пріоритетів керування, інакше кажучи – його реформування. Воно припускає послідовні адаптивно-орієнтовані зміни, що ведуть від старої форми господарювання до нових, відповідних до економічних умов, що змінилося.

Сучасні теорії та підходи до управління використовують і розвивають на новому рівні складності багато принципів конкурентного управління, які сформулювали класики різних шкіл і течій, використовуючи в управлінні досягнення різних наук, таких як філософія, методологія, соціологія, психологія, антропологія, кібернетика і деякі інші. Тому для розкриття конкурентних технологій і методів системи управлінських інновацій слід приділити особливу увагу реконструкції змісту управлінської діяльності, а також критеріїв її ефективності та підходів до аналізу на основі історико-критичного огляду наукових поглядів на управління та ефективність систем управління.

Пояснюється це тим, що конкурентна управлінська діяльність як об'єкт дослідження являє собою складне, багатопланове явище і кожен автор виділяє ті аспекти, які більше відповідають його конкретним завданням та вибраним методам дослідження. Стосовно багатьох з таких аспектів, як свідчить історія науки управління, розвиваються наукові напрями і школи, але всі вони в підсумку можуть бути оцінені як односторонні. У дослідженні систем управління використовуються закони, закономірності, категорії, що є предметами вивчення різних наук, таких як економіка, психологія, соціологія, кібернетика, філософія тощо. Кожна з цих наук має свої базові концептуальні положення, понятійний апарат, мову. У результаті в конкурентному управлінні використовуються найрізноманітніші концептуальні моделі та пріоритети, які на практиці іноді дуже складно поєднати.

Промислове підприємство, яке живе лише сьогоднішнім днем, без образу майбутнього, використовує реактивний тип конкурентного управління. Основна його ідея зводиться до того, щоб встигнути відреагувати на впливи навколишнього середовища, що постійно виникають (рис. 1).

Головне завдання підприємства в такому випадку – накопичити якомога більше ресурсів до виникнення несприятливих обставин. У такої організації немає майбутнього, якщо не зміниться характер дій, що, своєю чергою, повинно бути забезпечено зміною ментальної моделі керівництва. Протилежний тип управління – конкурентно-активний. Він означає, що у підприємства є потреба не стільки знати минуле, скільки уявляти майбутнє, тобто планувати його.

Тоді, довівши свої уявлення про майбутнє до високого рівня деталізації у вигляді цілей, підприємство може приймати рішення сьогодні. Отже, уже майбутнє починає керувати сучасним: підприємство у такому разі виконує дії, які визначаються рішеннями, продиктовані сформованим майбутнім. Головне завдання промислового підприємства в такому випадку – нарощувати величину конкурентних ресурсів для свого адаптивно-орієнтованого розвитку, що дозволяє йому, постійно розвиваючись, поступально йти вперед, випереджаючи інших.

Коли у підприємства з'являється орієнтир у вигляді цілей, у нього виникає можливість задіяти ресурси, якими є зовнішнє середовище. Значить, підприємству з реактивним типом управління доступні тільки адаптивно-орієнтовані ресурси короткострокового, тактичного характеру, які зазвичай невеликі, а стратегічні ресурси доступні тільки підприємствам з активним типом управління.

Отже, майбутнє і зворотний зв'язок його з теперішнім часом функціонування – це ресурс, який доступний або недоступний підприємству залежно від вибраного типу управління і в цьому сенсі є довгостроковою, стратегічною конкурентною перевагою будь-якого підприємства.

Свої уявлення про майбутній стан підприємство формалізує у вигляді взаємопов'язаних цілей та завдань, заданих у часі. Конкурентні пріоритети підприємства в будь-якій адаптивно-орієнтованій формі не можна визначити, не забезпечуючи паралельно реформування його фінансової структури. Спрямованість адаптивно-орієнтованого підходу пов'язана, насамперед, з відновленням фінансової стійкості підприємства. Формуючи конкурентні пріоритети підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу, варто враховувати принаймні дві закономірності систем: комунікативність й еквіфінальність. Наслідком першої є вплив умов зовнішнього середовища на вибір цілей і засобів їхнього досягнення, а другої – відповідний вплив умов внутрішнього середовища на граничні можливості, потенціал підприємства. Ці закономірності дають змогу в загальному вигляді визначити умови розвитку потенціалу підприємства. Виконання зазначених умов багато в чому залежатиме від здатностей (компетенцій) підприємства й напрямів розвитку.

Наявні здатності дозволяють встановити, де, у яких напрямках найкращі умови для розвитку підприємства та де перебувають небезпечні зони господарювання. Процес формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу відображає безліч повторюваних циклів і показує як можливості розвитку підприємства в поточних і довгостроковому періодах, так і напрями розроблення стратегії розвитку.

Але, разом з тим, процес стійкого розвитку враховує виникнення стратегічних відповідностей (розривів), які, з одного боку, можуть привести до виникнення кризових ситуацій, а з іншого – є

рушійною силою й основою для ініціалізації процесів розвитку. Діяльність з формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу в цьому випадку повинна бути спрямована на те, щоб не допустити виникнення зазначених невідповідностей, а якщо буде потреба – на переведення підприємства в наступний цикл розвитку.

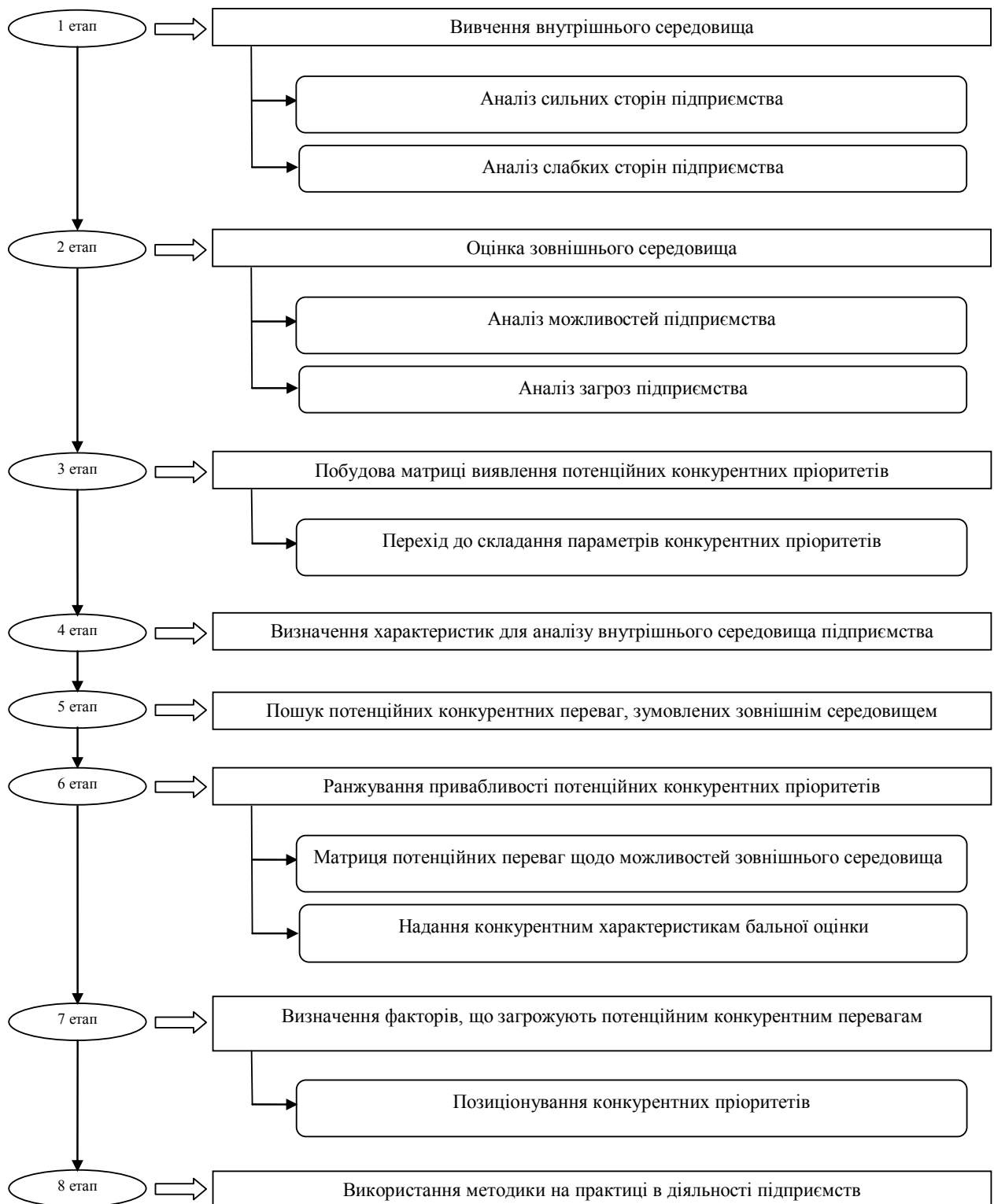

Рис. 1. Етапи формування конкурентних пріоритетів підприємства

На сучасне підприємство впливає значна кількість зовнішніх факторів, але не всі вони призводять до його змін. Існує декілька груп таких факторів: державне регулювання; галузеве конкурентне середовище; географічне положення; розвиток науки, техніки, інформаційних технологій. Численність факторів, які впливають на підприємство, підтверджує необхідність реструктуризації як постійно здійснюваного процесу. Формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу можна розглядати як сукупність методів і засобів впливу, які використовуються в процесі зміни факторів середовища (рис. 2).

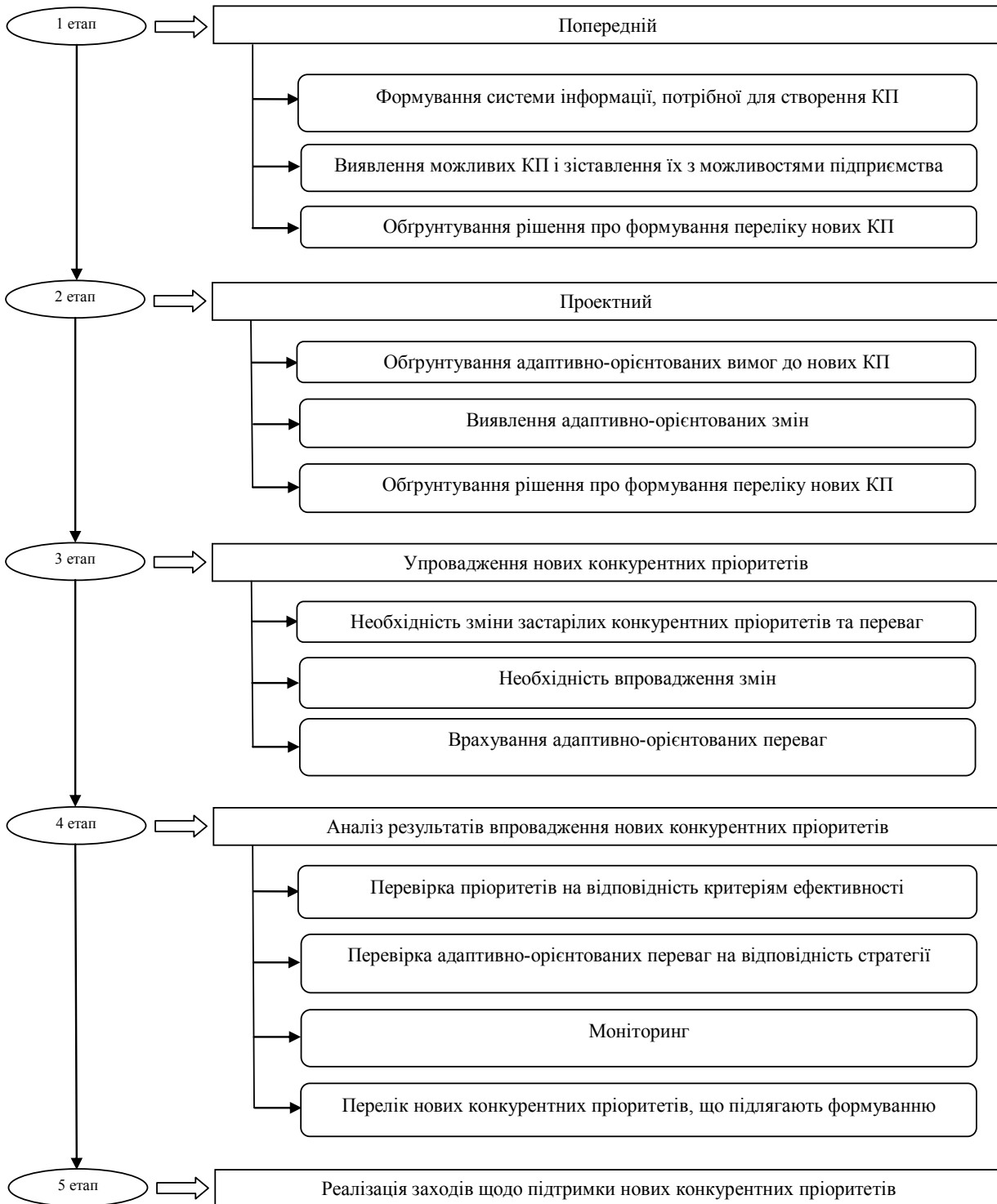

Рис. 2. Методичний підхід до формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу

Для того, щоб забезпечити формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу, необхідні трудові ресурси, підприємство повинно мати в своєму розпорядженні професійно підготовлених і позитивно мотивованих працівників. Успіх формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу багато в чому визначається професійним рівнем керівництва підприємства. Інформаційне забезпечення передбачає, окрім створення і наявності необхідних пошукових систем і інформаційних баз, поширення інформації про цілі формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу, хід проведення, результати реалізованих етапів.

Висновки. 1. З метою розроблення відповідних теоретичних, методичних та прикладних аспектів обґрунтовано необхідність формування конкурентних пріоритетів підприємства.

2. Запропоновано етапи формування конкурентних пріоритетів підприємства, завдяки яким у підприємства з'являється орієнтир у вигляді цілей, виникає можливість задіяти цінний адаптивно-орієнтований ресурс, який потребує постійної актуалізації, поліпшення якості, а деякі види інформації потребують відповідного захисту.

3. В процесі дослідження удосконалено методичний підхід до формування конкурентних пріоритетів підприємства на основі адаптивно-орієнтованого підходу. Встановлено, що адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища – це сукупність форм та методів виживання підприємств в умовах конкуренції, нестабільності ринкового середовища; складова економічної політики держави, що забезпечує економічну підтримку та регулювання, гармонізує конкурентні відносини та пріоритети.

Перспективи подальших досліджень. Своєчасну адаптацію підприємства можна забезпечити за допомогою формування конкурентних пріоритетів підприємства, що складається з окремих елементів і дає ефект системності та орієнтованості: всі його елементи взаємозв'язані та цілеспрямовано працюють на усунення дисбалансу між підприємством і зовнішнім середовищем. Конкурентні проблеми виникають через відсутність адаптивно-орієнтованих підходів. Формування конкурентних пріоритетів можна вважати основною умовою виходу підприємства з кризового стану. Вибір конкретного варіанта залежить від багатьох адаптивно-орієнтованих факторів: ступеня ваги фінансово-економічного становища підприємства; стану виробничого та кадрового потенціалу підприємства та його структурних підрозділів; наявності перспективних виробничих й інвестиційних конкурентних проектів з погляду ефективного виробництва та ринків збуту; можливостей урегулювання взаємин із кредиторами та дебіторами.

1. Азоєв Г. Л. Конкурентні переваги фірми / Г. Л. Азоєв, А. П. Челенков; під ред. Л. Г. Соловйова. – М.: ВАТ “Друкарня “НОВИНИ”, 2000. – 254 с. 2. Аніщенко В. Адаптивне управління розвитком регіональних соціо-еколого-економічних систем / В. О. Аніщенко // Актуал. пробл. економіки. – 2007. – № 7. – С. 112–120. – Бібліогр.: 15 назв. – укр. 3. Ареф'єва О. В. Управління економічною стійкістю підприємств [Текст]: моногр. / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городинська. – К.: Видав. Європейського ун-ту, 2011. – 230 с. 4. Аубакирова Г. М. Адаптивный подход к управлению предприятием // http://www.rusnauka.com/DN2006/Economics/10_aubakirova.doc.htm. 5. Бауліна Т. Детермінанти процесу системної трансформації та наслідки їх впровадження для української економіки / Т. В. Бауліна // Пробл. науки. – 2010. – № 1. – С. 22–28. – Бібліогр.: 8 назв. – укр. 6. Бушмелева Г. В. Адаптивное управление промышленным предприятием в конкурентной среде: монография / Г. В. Бушмелева. – Изд-во Института экономики УрО РАН, 2008. 7. Друкер П. Посткапиталистическое общество. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / П. Друкер. – М.: Academia, 1999. – 381 с. 8. Лифиц И. М. Формирование и оценка конкурентоспособности товаров и услуг / И. М. Лифиц. – М.: Юрайт-Издат., 2004. – 335 с. 9. Рязанцев Ю. Г. Маркетинг: стратегии адаптации и стандартизации / Ю. Рязанцев // Человек и труд. – 2007. – № 1. – С. 85. 10. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: учебник / Р. А. Фатхутдинов. – М.: Маркетинг, 2002. – 888 с.